

263SETEMBRE
2014

EL REPTA DE MOGHERINI

Roberto Toscano, investigador sènior associat del CIDOB

Federica Mogherini hauria d'estar satisfeta i, de fet, se la veu molt feliç: el seu camí cap a la feina d'Alta Representant, cap de política exterior de la UE, no ha estat fàcil. En certa manera, ha estat una lluita difícil. En part, això es deu a la complexitat de l'alquímia relacionada amb el repartiment dels llocs més alts en l'estructura de la Unió, però també hi ha hagut altres obstacles per superar. La seva joventut, la suposada manca d'experiència i, més ominosament, l'acusació explícita -recollida i difosa per diversos mitjans de comunicació- de ser "suau amb Rússia". Objecions que eren infundades o irrelevantes. Respec-te a la seva edat, com a italià permetin-me subratllar que, després d'haver viscut durant dècades sota un règim gerontocràtic, les cares noves en la política haurien de ser rebudes molt positivament. També cal tenir molta cura de no caure en la misogínia més o menys oculta: no he sentit dir que el primer ministre italià, Matteo Renzi, de 39 anys, o el nou ministre francès d'Economia, Emmanuel Macron, de 37, siguin "massa joves". Quant a l'experiència, sens dubte Mogherini no té el CV que tenia Javier Solana quan li van assignar el càrrec d'Alt Representant, però -amb vint anys al capdavant dels afers exteriors al seu partit i al Parlament- té més experiència que la que tenia la seva immediata predecessora, Catherine Ashton, quan va arribar al càrrec.

Finalment, la suposada "suavitat" amb Rússia, fins i tot si volem admetre que existeix i que no és una invenció polèmica, no es podria atribuir a ella, sinó al govern italià. Certament, ella no va anar a Moscou per iniciativa pròpia.

Ara que la batalla ha acabat i Federica Mogherini es prepara per assumir les seves funcions a Brussel·les, és interessant veure com el to i el contingut de la premsa internacional sobre la seva personalitat i el seu perfil són molt més "frescos" i menys instrumentals cap a altres agendes polítiques. Tothom es va sorprendre quan el Wall Street Journal, que havia estat una veu líder en l'allau de crítiques cap a la seva candidatura, va publicar el 4 de setembre un article que destacava la seva "barreja d'aplom, habilitats lingüístiques i fermesa de caràcter". Federica Mogherini ara es veu feliç, però no està donant cap senyal de subestimar els enormes reptes que haurà d'enfrontar en el seu nou treball. Al contrari, ha expressat en repetides ocasions que és plenament conscient que la seva feina serà molt dura.

La UE s'enfronta a greus crisis, tant a la zona de la Mediterrània i de l'Orient Mitjà com a l'Est del continent europeu -crisis que amenacen amb tenir conseqüències nefastes tant en termes de seguretat com en interessos econòmics, des de l'energia fins al comerç de la Unió Europea.

Els cíncics diuen que el problema a l'Orient Mitjà és permanent i probablement irresoluble -començant pel conflicte entre Israel i Palestina- i sostenen que realment no hi ha res de nou. Això no és cert en la mesura en què el que estem presenciant avui no és només el xoc d'interessos estatals- amb la participació d'actors no estatals, incloses les organitzacions terroristes-, sinó més aviat el resultat d'un col·lapse d'una pluralitat d'estats-nació. Ja es va iniciar fa algunes dècades amb la implosió de Somàlia i, en l'actualitat, aquest procés ha arribat a les costes de la Mediterrània (definitivament no "fora de l'àrea", tant per a la UE com per a l'OTAN), on Líbia va camí d'esdevenir un estat fallit. El mateix fenomen de l'Estat Islàmic és el resultat de la doble crisi dels estats iraquí i sirí, que amenaça amb convertir aquestes crisis bessones en irreversibles.

Tot això succeeix davant d'un canvi en la política dels Estats Units sota la presidència d'Obama, no cap a l'aïllacionisme, una opció impossible, però en la direcció d'una major consciència dels límits del poder nord-americà, així com sobre la base d'una reavaluació crítica de l'ambició insostenible d'un sistema internacional unipolar centrat a Washington. Avui, però, ha quedat clar que no hi ha una "exclusió voluntària" de la situació a l'Orient Mitjà i potser Obama, sense renegar del seu rebuig a l'intervencionisme unilateral nord-americà, està orientant les seves polítiques com un altre Bush, aquell Bush pare que va demostrar que aturar un dictador com Saddam, i revertir forçosament la seva invasió de Kuwait, no volia dir "anar a Bagdad" i implicar Amèrica en la tasca -que s'ha demostrat impossible- de construcció d'un sistema plural i democràtic en unes condicions de fragmentació ètnica i religiosa. Ara, Obama ha decidit utilitzar mitjans militars (per ara, bombardejos limitats) per aturar els gihadistes de l'EI, tant a l'Iraq com a Síria. Però, igual que George H. W. Bush, ni tan sols pensarà en "anar a Damasc".

L'alternativa no està entre no fer res i ocupar un país desmantellant el seu lideratge i la seva estructura político-militar. "Si ho trenques, t'ho quedes" i és raonable que Obama senti que els Estats Units no es poden permetre "quedar-se" amb un altre país disfuncional.

Però si el canvi és de l'unilateralisme a l'aliança i l'associació, Europa té un paper a exercir, i també interessos a defensar i una responsabilitat a reconèixer. Aquí no hi ha cap divisió entre la "vella" i la "nova" Europa, com no n'hi va haver en la primera Guerra del Golf; mentre que l'atac de George Bush a l'Iraq sota falsos pretextos va provocar una divisió desastrosa.

Federica Mogherini haurà de ser promotora i coordinadora d'aquest indispensable paper europeu (sí, hem de demostrar que els EUA no són l'únic actor internacional imprescindible) - una tasca que serà complexa però no impossible, sobretot si ens centrem en el ventall d'instruments que la UE té a la seva disposició. Alguns poderosos i ja provats, com els relatius a l'economia i al desenvolupament, alguns -com en seguretat i defensa- que haurien de desenvolupar-se més enllà del seu estat actual, fonamentalment declaratiu.

Encara més directa serà la responsabilitat d'Europa per fer front a la crisi a l'Est. Una crisi que va ser inesperada però, potser, només perquè després de la fi de la Unió Soviètica havíem arxivat imprudentment l'expedient de Rússia. El problema avui dia és la manca de fermesa - i fins i tot els crítics de Mogherini han hagut d'admetre que no hi havia res d'ambigu en el que va dir després de la seva elecció sobre la necessitat d'aturar les aventures i les provocacions de Putin. Al mateix temps, però, no hem de passar per alt el fet que fins i tot les persones que

certament no són sospitoses de ser “suaus amb Rússia”, com Henry Kissinger i Zbigniew Brzezinski, han escrit que també hauríem de mirar més enllà de la crisi actual i, mentre s'intenta convertir Ucraïna en un país viable, tant política com econòmicament, cal combinar la fermesa contra l'agressió amb la recerca d'un tipus de relacions amb Rússia que tinguin en compte els seus interessos legítims, cosa que, evidentment, no inclou el dret de Moscou a fer ús de la força per protegir-los. Això és necessari no només per evitar la perspectiva impensable d'una guerra al continent europeu, sinó també per privar Vladímir Putin del consens aclaparador que obté en jugar la carta del ressentiment generalitzat dels ciutadans russos cap a “Occident” (principalment els EUA però també Europa) pel que ells senten com una manca de reconeixement d'aquests interessos.

Com a europeus només podem desitjar a Federica Mogherini -i a nosaltres mateixos- bona sort.